

107 . Mangalia | Județ: Constanța | Punct: Callatis - Colțul de NV | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 60491.03

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca greacă, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Tipuri sit: tip neprecizat, amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Nicolae Alexandru, Robert Constantin, Mihai Ionescu

Instituții: Muzeul de Arheologie "Callatis", Mangalia, Muzeul de Arheologie "Callatis", Mangalia, Muzeul de Arheologie "Callatis", Mangalia

Raport

Scopul cercetării a fost obținerea de noi informații referitoare la evoluția planimetrică a sistemului de fortificații ce delimita aria urbană a orașului Callatis în perioadă elenistică.

Cercetările efectuate pe latura de N a orașului Callatis au început în perioada interbelică. Schițele și releveele executate de arh. S. Popovici, care a colaborat mult timp cu Th. Sauciuc-Săveanu, au cartat traseul valului de apărare a cetății, și au stabilit limitele incintei fortificate, cu unele detalii necunoscute până de curând¹. Cercetările au fost reluate în anii 1990-1992, de către regretatul profesor Valeriu Georgescu, continuate cu fonduri M.C.C. în anul 1999.

Dobrogea, regiunea naturală delimitată de Dunăre și Mare pe trei din laturile ei, are, în comparație cu alte unități naturale ale țării, o suprafață restrânsă și totuși, din punct de vedere fizico-geografic, se disting trei unități geomorfologice distincte rezultat al modelării reliefului în cuaternar: Podișul Babadag, Podișul Cobadin și Podișul Dobrogei de Sud.

Din punct de vedere geologic amplasamentul face parte din podișul dobrogean, pentru zonă fiind caracteristice formațiunile cuaternare reprezentate prin loessuri, macroporice de origine eoliană, prafuri argiloase și argile loessoide.

La data efectuării cercetărilor nivelul pânzei freatice nu a fost întâlnit în forajele geo, fiind situat în zona sub adâncimea de 15 m.

Latura de N a zidului de incintă elenistic a fost identificată încă din perioada interbelică; cercetările de salvare care au urmat, firește cu un pronunțat caracter aleatoriu, au reușit să carteze aproximativ traseul fortificației. Zidul are o grosime de 4,5 m, talpa paramentului exterior fiind formată din plăci de calcar semifasonate, lungi de 1,2 - 1,4 m și late de 0,80 - 0,95 m. Plăcile sunt așezate pe un strat de argilă roșcată, bine bătătorită. Această manieră de alcătuire a substrucției a fost întâlnită și în alte centre grecești încă din epoca arhaică, la Efes și Histria. Emplectonul este format tot din piatră mărunță, amestecată cu argilă galbenă bine bătătorită. Informațiile epigrafice precum și rezultatele cercetărilor arheologice converg spre faptul că incinta callatiană a fost refăcută în sec. III-I a.Chr. În două din punctele cercetate în anii trecuți pe traseul restrâns al zidului de incintă, au fost identificate refaceri care au pornit de la talpa fundației. Astfel, aici, în colțul de NV al incintei, săpăturile arheologice desfășurate până în 1999, au cercetat curtea de N a incintei elenistice. Din acest zid, lat de 4,40 m, nu s-au mai păstrat decât fundațiile și prima asiză a paramentului. Ultimul bloc al paramentului exterior se sprijinea pe soclul unei construcții formate din blocuri mari de calcar, îngrijit fasonate cu dimensiunile 11,35 x 10 m. Ca tip și tehnică de construcție, monumentul rectangular aparține epocii elenistice, destinația rămânând încă neclară (s-a emis ipoteza că ar fi vorba de un altar). La 4 m spre V a apărut o latură construită în aceeași tehnică și este vizibilă pe 2,5 m spre S, după toate probabilitățile construcția nu poate fi altceva decât turnul de colț al unui zid de apărare care și-a păstrat funcționalitatea strategică până în epocă romană și romano-bizantină (construcția este legată și de

un zid de epocă romană - faza IV).

Paralel cu zidul descris mai sus, care merge spre S, în anul 1992, a fost surprins în profilul de S emplectonul unui zid de mari dimensiuni, care ținea de o fază anterioară, numită convențional faza II (din păcate nu figurează pe releveul executat de arh. A. Sion, singura înregistrare reprezentând o casetă VHS, făcută de V. Maxim în 1992, după care s-a făcut captură). Faza III a incintei de N, a fost surprinsă în SII, iar pe latura de V, elevația zidului roman (faza IV), stă așezată pe faza III, pe care o succede cronologic.

Faza I a fost surprinsă în săpături de salvare mai vechi (construcție bloc M5, Biserica Catolică, str. Țepeș Vodă 18, canalizare Aleea Cetății), traseul zidului de incintă fiind marcat pe planul din 1926, de valul de apărare a cetății.

În anul 1999, cercetare efectuată de M. Ionescu, R. Constantin și N. Alexandru, au fost trasate spre E S III și S IV (cu dimensiunile 18 x 2 m), orientate N - S. În S IV a fost descoperit un pavaj pietonal, din dale de calcar, cu pantă ascendentă N - S, care în dreptul zidului, faza III, se orizontaliza, fapt ce a permis la acea dată înaintarea ipotezei că în acest punct a fost amenajată o cale de acces în cetate (poarta de N), din păcate nu au fost identificate elementele de datare care ar fi permis stabilirea unor succesiuni cronologice pentru fazele surprinse.

În acest an au continuat cercetările în SIV (care a fost lărgită la 3 m), și au fost trasate două noi secțiuni, SV (10 x 3 m) și SVI (25 x 3 m), la E de S IV, orientate N - S.

SIV a fost curățat și pus în evidență pavajul constituit din dale de calcar (la -1,20 m) și piese de marmură refolosită - un fragment al unui fronton cu inscripția ΑΓΑΘ(H)

SVI -Prima secțiune trasată anul acesta (25 x 3 m).

Primele trei carouri au fost afectate de intervenții moderne, până la adâncimea de -1 m, unde au fost surprinse blocuri de talie, dimensiuni cca. 1 x 0,60 x 0,50 m) ce au constituit fața zidului de incintă. Zidul de incintă a fost descoperit în carourile 5-7, cu o orientare NE-SV, la cca. -1 m față de nivelul actual de călcare. Paramentul exterior, din care s-a păstrat în elevație doar prima asiză, este constituit din blocuri mari de calcar de 1,20 x 0,75 x 0,60 m. Fixarea de emplecton făcându-se prin pene paralelipipedice din calcar, cu dimensiunile de 0,60 x 0,30 m. Elevația este așezată pe un soclu, constituit din blochete de calcar, cu dimensiunile de 1,10 x 0,25 m; zidul se restrânge cu 0,10 m față de soclu. Fundația este realizată din blochete de calcar parțial fasonate, legate cu pământ, pe o înălțime de 0,60 m și este așezată pe un strat de loess.

Zidul are o lățime de 4,50 m, emplectonul este realizat din piatră neregulată legată cu pământ. Paramentul interior este constituit din blocuri de calcar de 1 x 0,70 x 0,60 m. De această față a zidului se sprijină, la nivelul soclului, un pavaj din dale de calcar, la -1 m față de nivelul de călcare (pe care a fost descoperit un opaiț de epocă romano-bizantină, sec. VI p.Chr.), tăiat spre S de o groapă modernă.

În groapa de fundație a zidului a fost descoperit material ceramic de sec. III a.Chr, o toartă Sinope cu șampilă, grupa a II-a, și o monedă de bronz de epocă elenistică în stare avansată de degradare. În straturile superioare s-au descoperit materiale din epocile romană și romano-bizantină.

SV - În următoarea secțiune trasată, de 10 x 3 m, cercetarea s-a efectuat până la o adâncime de -1,20 m față de nivelul actual de călcare. În capătul de S, la -2,10 m față de nivelul de călcare, a fost descoperit un nivel de călcare constituit dintr-un pavaj din dale de calcar, ce constituie probabil o continuare spre sud a pavajului descoperit în SIV, dalele pavajului din SIV trasează o axă de circulație cu orientarea NV-SE. De asemenea în profilul de S poate fi observată o succesiune de straturi și lutuieli, dintre care remarcăm un strat de cca. 0,05 m de mortar cu cărămidă sfărâmată ce poate aparține unui nivel de construcție a incintei în epoca romană, ipoteza susținută și de prezența în profilele secțiunii SVI a unui masiv strat de demantelare din blochete de calcar, cărămizi și mortar. Deci, în epoca romană și romano-bizantină a fost refolosită fundația incintei elenistice, faza a III-a, peste care s-a ridicat elevația realizată din piatră, mortar și eventual cărămidă.

În capătul de N al SV, la -1,20 m, a fost identificată o amenajare rectangulară delimitată în colțul de NV de blocuri masive de calcar.

Traseul zidului de incintă, faza III, este marcat de un bloc de calcar în profilul de E al S V, care ar corespunde paramentului interior.

Pentru cercetările viitoare este necesară prelungirea spre N a secțiunii S V, pentru a lămuri funcționalitatea amenajării rectangulare, descoperite în capătul de N al secțiunii, desființarea martorilor precum și demararea unui proiect de restaurare a acestui spectaculos sit arheologic.

Note

- 1. Pontica 37-38, p. 425-426.

Informații suplimentare online

[Raportul 3430 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
